

וְהִיר בְּגַחְלָתָן שְׁלֹא תִפְּוֹת, שְׁנִשְׁיִכְתָּן נְשִׁיכָת שׁוּעַל, וְעִקִּיצָתָן
עִקִּיצַת עֶקְרֵב, וְלִחְיִשְׁתָּן לִחְיִשַׁת שָׂרָף, וְכָל דְּבָרֵיהֶם בְּגַחְלֵי אֵשׁ.

מפי ספרים

וסופרים

ובררך רמז ודרוש פירש הרה"ק רבי לוי
יצחק מבארדיטשוב זי"ע בדרך
הלצה את דברי התנא נכפי שהובא ב'עבודת
ישראל' על פרקי אבות במשנה זו, דהנה הכעס
דומה למיתה, כי הנשמה יוצאת ומסתלקת
מן האדם בשעה שהוא כועס ולכן אינו
שולט על עצמו בשעת כעסו, ועל זה ממליץ
התנא "ושוב יום אחד לפני מיתתך" שבעת
שמתעורר בו הרוגז והוא רוצה לכעוס
בבחינת מיתה, יתוודה וישוב בתשובה,
ובודאי אחר הוידי לא יכעוס עוד.

★

והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים וכו', והוי
והיר בגחלתן שלא תכזה (פ"ב מ"י)

שיחת חולין של ת"ח

כדי לבאר הדמיון וההשוואה בין תלמידי
חכמים שנמשלים לאש, מבאר המגיד
מקאזניץ זי"ע בספרו 'עבודת ישראל' (פרקי
אבות, וע"ע ב'בעל שם טוב' פר' וישלח אות יד),
דכמו האש יש בו אור השלהבת אשר היא
נראית לעינים, ויש בו גחלים אשר אינן
בוערות, ולפעמים ידמה גם כן שהן עוממות
מחמת האפר שעליהן אך באמת יש בהן
עוד אש ומכוה, כך הצדיקים יש בהן אור

פניני חסידות

לשפר מעשיו, אלא אמור לו חכם אתה ולא נאה לך לעשות כזה מעשה "ויאהבך". כי יש שני דרכים
להוכיח את החוטא, או לגלות לו מעלותיו כדי שיתבייש במעשיו וישוב בתשובה, וזה הדרך המובחר,
אך לפעמים אין מועילה עצה זו וכדי להחזירו למוטב צריך להוכיחו בשבט לשונו, ולפעמים אף צריך
להכותו ולהענישו כדי שימנע מלהמשיך ללכת בדרכיו הרעים.

וכן שכתב ה'שם משמואל' (פרשת שמות שנת תרע"ז ושונה בפר' בהעלותך תר"ע) ש"ישראל" נוטריקון
"לי ראש", שעל כל יהודי לדעת שהוא ראש ועיקר כל הבריאה, וכדברי רש"י בתחילת פירושו על
התורה (בראשית א, א) "בראשית ברא - בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו
ראשית", וממילא כאשר יודמנו לפניו מעשים בלתי ראויים ישים הדברים אל לבו שמעשים כאלה
אינם מתאימים עם גודל חשיבותו ומעלתו, וכענין שפירש הרה"ק [רבי מאיר] מפרעמישלאן זי"ע את
הכתוב (מלכים א' א, ה) "ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית", והוא פלא איך נמנע דוד
מחובת חינוך שהיה לו להדריכו בדרך התורה, אלא הכוונה שבודאי היה דוד מוכיחו על מעשיו
אמנם לא בדרך זה שביין אדוניהו שמעשיו אינם נאותין ומתאימים לבנו של דוד מלך ישראל, ולפיכך
לא קיבל אדוניהו את התוכחה ואילו היה אביו מסביר לו שמעשיו אינם מתאימים לו כי אז לא
היה חוזר לדרכיו הרעים (וראה בעין פירוש זה ב'תפארת שלמה' ליקוטים על סדר שמואל), "כן צריך כל איש

וסופרים

מפי ספרים

הנראה לעינים שהם בוערין תמיד בלימודם ואף כאשר הם פוסקים מעבודתם ועוסקים ותפלתם ועבודת ה' בהתלהבות ושמחה, בחיי שעה¹²³⁴⁵⁶⁷ עדיין הם בחינת דביקותם,

פניני הסידות

ישראל לזכור, שאביו שבשמים יעצב את לבו לאמר מדוע ככה עשית ואתה בן מלך, אין ראוי לך להיות גורף ביבין, אלא לעמוד בראש כל הבריאה שבתורתו ועבודתו ימשוך אחריו כל העולם להיות נכנעים לרצון השי"ת¹²³⁴⁵⁶⁷.

קג. צדיקים ביארו טעמא דהא מילתא, מדוע צריכים גם עובדי ה' שהם מופשטים מכל הבלי העולם הזה להתעסק בגשמיות, הלא הם מתבטלים מעבודתם, אלא כי אם לא יצטרכו להתעסק בענינים גשמיים יגיעו לכלות הנפש ויסתלקו מן העוה"ז, נמצא שחסד ה' הוא לנו שהשאר צרכיהם הגשמיים, כדי שיהיה להם שייכות לזה העולם ולא יתדבקו בחי החיים בטרם עת.

היו צדיקים שנוקקו לשמירה שלא ידבקו בחיי החיים ויעלו השמימה, כדוגמת מה שהעיד הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע בספרו 'נתיב מצותיך' (נתיב אמונה שביל ג אות כה) על הרה"ק רבי יחיאל מיכל ה'מגיד' מזלאטשוב זי"ע, שכשהיה מגיע לדביקות גדולה יכול היה להסתלק מזה העולם, "ולערך שתי שנים קודם פטירתו היו צריכין לשמור אותו שלא תצא נשמתו מרוב דביקותו בבוראו, כי היה דרכו לילך אנה ואנה עד שפניו היו בוערים כמראה לפידים, וכידוע שהסתלקותו אכן היתה בסעודה שלישית בעת שהתעצם והתדבק בהקב"ה, ואז סרה מחשבת השמירה מלב תלמידיו, ובחד קטירא איתקטר לחיי עלמא בעלותו השמימה".

כעין זה כתב ה'מאור ושמשי' (פרשת וירא) "הנה ידוע מספרים קדושים, גם בעיני ראיתי זאת מצדיקים, בעת שבאו לדביקות גדולה והיו מדבקים עצמם בעולמות עליונים עד שכמעט היו מתבטלים ממציאותם, ולא היו יכולים כמעט להישאר בזה העולם, עד שהיו צריכים להגשים את עצמם באיזה דבר גשמי, שיביטו על איזה דבר או חפץ להשתעשע בו, או שיתכלו באיזה איש ובוזה יתגשמו עצמם מעט, ויוכלו להוריד עצמם מדביקותם להישאר בזה העולם, ובאם לא היה מצוי להם דבר להתגשם בו הוצרכו לילך החוצה להביט על איזה דבר, אף על איזה דבר טמא". ובדברינו להגש"פ (עמוד שמא הערה רא) הארכנו משמיה דהרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע שביאר ביסוד זה מדוע באים חסידים אל רבם להזכיר עניני גשמיות, וזאת בכדי שלא יתדבק הצדיק לגמרי עם הרוחניות וזה יכול לגרום לו להסתלק ח"ו מהאי עלמא מרוב דביקות.

כשהיה הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהוביטש זי"ע (אבי הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע) אברך צעיר לימים, הלך פעם לבקר את הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטאמיר בעל ה'אור המאיר' זי"ע, וסיפר לו הרה"ק מזיטאמיר את סדר התנהגותו בערב שבת, שכבר מחצות היום הוא מתלבש בבגדי שבת ואומר "שיר השירים אשר לשלמה" בנעימה למלך שהשלום שלו, הגיב הרה"ק מפרוהוביטש ואמר

י"א רבי יהושע אומר, עין תרע, ויצר תרע, ושנאת
הבריות, מוציאין את האדם מן העולם.

אוצר החכמה פניני הסידות

"וכי מה אנו יכולים לעשות כאשר בערש"ק בא לפנינו כפרי הבוכה על עגלתו שחלתה ואין לו פרנסה, ומדבריו שמענו שנשמתו בוכה על שהיא במצב שפל וירוד ואילו הצדיק גבוה מעל גבוה, והיא מבקשת שיעלו אותה למקום גבוה יותר, האם לא נעזור לה..." משמע כן ה'אור המאיר', קם ונטל שני פמוטי כסף שהאירו מעל השולחן, ועל אף זקנתו המופלג ליוה את הרה"ק מפרוהוביטש דרך הפרוודור הארוך עד ליציאתו מביתו.

ובהאי ענינא ראיתי, שתחת אחד השיחים כשנפגש אחד מגדולי דורו עם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע התנצל אותו גדול על החסידים הכותבים ומזכירים ב'קוויטלאך' רק ענינים גשמיים ומתעלמים מן הרוחניות שהיא עיקר העיקרים, והשיב לו "דע לך, בשעה שהגוף בא ומבקש על צרכיו, באותה שעה באה גם הנשמה ומבקשת על צרכיה..."

מהרי"א מזידיטשוב זי"ע היה מתמיד עצום בתורה, ובכל עת מצוא עסק בתורה ביגיעה ובהתלהבות, ולכן הפרידה מהחסידים ששבתו אצלו בשב"ק היתה בקיצור נמרץ, כאשר מאות חסידים היו עוברים לפניו תוך זמן קצר נהיה נפרד מהם בבוקרו של יום ראשון אחרי תפילת שחרית, כי בעת שהחסידים היו יושבים ומסובים בסעודת מלוח מלכה בשעות הלילה של מוצש"ק, היה מתלבש בבגדי חול ומתאונן על חורבן ביהמ"ק בתיקון חצות]. ואף אלו שהגישו לפניו 'קוויטלאך' באותה שעה היו נענים במהירות ובקצרה, ודי היה לו בכך שהיה מביט רגע כמימרא בפיתקא וכבר פסק את ברכתו. כאשר היה חסיד שרצה להתייעץ עמו באיזה ענין היה צריך לפרט שאלתו לפני בנו הרה"ק רבי אליהו זי"ע אשר שימשו נאמנה, והוא סידר את הדברים בתכלית הקיצור ושטחן לפניו אביו אשר השיב ברמיזא, וע"פ רוב היה רק רבי אליהו משכיל להבין את התשובה לאשורה ומבארה אח"כ להחסיד.

פעם העיז רב אחד ואמר להרה"ק מזידיטשוב שלא טוב הדבר אשר הוא עושה, שהרי יש חסידים הרבה הטורחים בכמה וכמה טירחות ויגיעות לבוא לפניו, ובפרט אלו שאינם יכולים לבוא ע"י רכבת לזידיטשוב כי לא נתקנה מעירם להכא מסילת הברזל, ולכן צריכים לכתת רגליהם או לנסוע בעגלה כל הדרך, ואילו כאשר כבר מגיעים לשבות בזידיטשוב אינם זוכים להיות אצלו כי אם לרגע כמימרא, הלא אין נכון לעשות כן לעם ה'. השיב לו רבי אייזיק'ל בחריפות "עדיין לא למדת אל"ף ביי"ת [כלומר, עדיין לא זכית לתחילת ההבנה ביסוד ההנהגה], טרם לידתי לא רצתה נשמתו לרדת לעולם השפל הזה, עד שהבטיחו לה מן השמים שכל יהודי שיגע ב'קלאמקע' [משקוף] שלי יושע במה שצריך, ואם כן למה לי להתבטל מלימודי אם כבר נושע הלה מכל צרותיו..." (מובא בספר 'פאר יצחק' פרק יב אות ב, ועי"ש עוד).

בהזדמנות אחרת העיד הרה"ק מזידיטשוב על החסידים הבאים לפניו "בפעם הראשונה הנני

יב רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלה, וחתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך, וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

וסופרים

מפי ספרים

ה' בוערת בו, וצריך להוציא הדיבור בפיו, וזה השוטה יעשה גם כן כמוהו וזה הבל, ומעשה הטוב אשר הצדיק עושה שלומד ומתפלל זה לא ילמוד.

ועל זה אמר תנא דמתניתין "והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים", היינו באור הנראה לעינים^ה, פירוש שילמד האדם מן

ובפנימיותם בוערות להבות אש קודש כגחלת המכוסה באפר^{קד}.

"ונמצא האדם הכסיל ילמד ממעשה הצדיק לעסוק גם כן בדברים בטלים, ולדבר דברים בטלים בחשבו להיות גם כן כמוהו, ובאמת אינו כן, כי הצדיק אף שמדבר איזה דיבורים, הוא מחמת שאהבת

פניני חסידות

משפיע עליו מכל טוב, בפעם השניה הנני מביט בו עד לשד עצמותיו [ובלשונו: "קוק איך עהם אריין אין אלע ביינער"], ובפעם השלישית הנני נושא אותו על כתפי...".

קד. ידידות מרובה נרקמה בין הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע לבין הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, באחד מביקוריו של ר' שלומ'קה במעונו, ישבו שני הצדיקים בדומיה כמחצית השעה ולא החליפו מלה האחד עם רעהו, כשיצא רבי שלומ'קה מביתו הפטיר ואמר "ער איז א פאס מיט קוילען איבערגעדעקט מיט אש..." [-הוא חבית מלאה גחלים, מכוסה באפר].

ולפי דברי המגיד מקאזניץ בין נבין תיאור זה, כי ידוע שהרה"ק מהוסיאטין היה מתנהג כלפי חוץ מאד בפשטות, ולפעמים היה מעשיו נראים מאד "בעל בתיש" (ראה בדברינו לפרשת קדושים הערה לא), כגון שלעתים היה עוצר בחלונה של חנות להתבונן במוצגים בה, וכן להתעניין על החדשות שם, וכמו"כ היה מרבה בטיול וכדומה, ולכן התבטא עליו שהוא כגחלי אש המכוסים באפר לרמז שגם בעת שהתעסק בעניני העולם הזה היה מייחד יחודים גדולים ועמוקים באותה שעה, ומתקן עולמות עליונים.

קה. היו צדיקים שנהגו לספר עובדות וסיפורי צדיקים בליל 'ניטל', אך הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע נמנע מכך, באמרו שגם זה תורה. ויתבאר ביותר ע"פ מה ששמעתי מפה קדשו, שמעולם לא היה מספר סיפורים בעלמא, כי אם אותן עובדות שהיה אפשר ללמוד מהן הנהגה טובה או הדרכה בעבודת ה', ממילא בין נבין את טעם מניעתו מלספר סיפורים בליל 'ניטל' כי הם כדברי תורה [ואותם צדיקים שנהגו לספר בליל 'ניטל', יתכן שהקפידו לספר רק אותם דברים שלא היה בהם לימוד 'הלכה למעשה'. אלא ללמדנו כמה גדולים מעשי צדיקים. וע"ז ליכא קפידא לספר בליל 'ניטל'].

מפי ספרים

וסופרים

הצדיק את התורה והתפילה שהוא רואה
אצלו ומה שלבו בוער תמיד לעבודת
השי"ת, "והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה",
אלו מעשי הצדיק שעושה לפעמים בצרכי
עולם המרומזים בגחלים, וזאת לא ילמד
ממנו, כי הוא כמו גחלת אשר אין האור
נראה בו מבחוץ".
וסיים התנא "וכל דבריהם כגחלי אש" כי
גם שיחת חולין של תלמידי חכמים
צריכה לימוד" (סוכה כא:), דאף בעת שהם

פניני הסידות

[אוצר החכמה]

קו. איתא בזוה"ק (זוהר חדש לרות) "רבי נתן שאל ליה לרבי יוסי בן חנינא יומא חד, וא"ל, אליהו
הוה ליה ברא או לאו, א"ל מילתא אחרא הוה ביה, וכתוב (תהלים קה, טו) 'אל תגעו במשיחי ובנביאי
אל תרעו', מאי 'אל תרעו' אל תעשו עצמיכם רעים וחברים לנביאי, והקב"ה בחר בהם, והבדילם
מישראל לעבודתו, והכניסם בהיכלו, ק"ו מי שהוא מלאך בשמים, אתה שואל עליו, מדבריו למדנו
שאין לנו רשות להרהר אחר מעשי הצדיק, דאף בעת שעוסק בענינים גשמיים הרי הוא עושה ומייחד
דברים נעלים (וע"ע ב'באר מים חיים' פרשת בהר).

וזה גם כן הטעם שלעולם אסור לחקות מעשיו של הצדיק (ראה אריכות דברים לעיל עמוד ריא ואילך),
ובפרט כי לפעמים יש גם בחינה של קטנות הדעת אצל צדיקים, וכמו שכתב ב'דגל מחנה אפרים'
(פרשת במדבר) ששמע מזקיני הבעש"ט הק' זי"ע, שיש והצדיקים הם בבחינת קטנות, ואלו הבאים
ללמוד ממעשי הצדיק עליהם לדעת, שְׁמַעַת כֹּזֶאת לֹא תִמִּיד יוֹכְלוּ לַהֲוֹרוֹת לַעֲצֻמָּם דֶּרֶךְ, כַּעֵין הַהוּא
גְּבֵרָא שְׁבֵא לַהֲרֵה"ק רַבִּי נַחֲמָן זי"ע [כמדומה שכוונתו להרה"ק רבי נחמן מהורודנקא זי"ע, אך אולי התכוון
להרה"ק רבי נחמן מקאסוב זי"ע] וראהו שותה 'קפה' כשהוא עטור בטליתו ותפיליו, ובנסעו לביתו
התחיל לנהוג כך, עכדה"ק. ומסיים שם שקצרה דעת השומעים ולא הבינו ואי"ה כשיבירא יפרש
(ועי"ש עוד שמרמוזו כן בקרא "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו").

קז. איידי דאיירינן בהא מילתא אמינא עוד מילתא דבדיחותא שגם היא צריכה לימוד. הרה"צ
רבי יהודה אונגער זצ"ל חתנו של הרה"ק בעל ה'אמרי נועם' מדזיקוב זי"ע התגורר בכפר קטן ושקט
הנקרא 'זאבנא', וזוגתו היתה מתלוננת תמיד באזני אביה על שהיא מתגוררת בכפר שקט ושמם והיא
יושבת בודדה מאין איש עובר, לימים נשא הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מויזניץ זי"ע את בתו של
ה'אמרי נועם' והחתונה התקיימה ב'זאבנא' (לא ידוע לי מדוע התקיימה שם החתונה ולא בדזיקוב או בויזניץ),
וכמוכן שבעת שמחת בית צדיקים התאספו קהל רב של חסידים ובראשם אדמו"רים ורבנים ובני
עלייה שבאו מכל רחבי גאליציה להשתתף בחתונה. באחד הימים פנה ה'אמרי נועם' לבתו ואמר
לה "אינני מבין על מה את מתלוננת, הלא העיר הזאת שוקקת חיים, חסידים ובני עליה מסתובבים
כאן בהמוניהם, ואיך את אומרת שהמקום שומם?!", השיבה בתו ואמרה בחכמה "יבא נא אבא לכאן
כאשר אבא אינו כאן. כי אז יראה ויבין את כוונתי...".

מפי ספרים

וסופרים

עוסקים בדברים הנראים כלפי חוץ כדברים בטלים, הרי הם מיחדים באותה שעה יחודים גדולים ועמוקים, ומתקנים בהם עולמות עליונים^ק, ואם כן איך אפשר ללמוד מהם לעשות כמעשיהם בלא הכוונות, שמחסיר את העיקר מן הספר.

אמנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ובא התנא לעורר שחובת האדם להשגיח ולהיזהר מאד בכבודם של תלמידי חכמים, לכבד ולהוקיר ולאהוב רבנן ותלמידיהון, וחלילה מלנהוג בהם קלות ראש ודרך בזיון,

אה"ח 1234567

מפני שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף וכמו שאמרו חז"ל (שבת קיט:): "כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו", ולכן צריך למחות באותם חסידים שוטים החושבים שרק רבם הוא הצדיק יסוד עולם ואין אחר זולתו, ולפיכך הם מקילים ראש ומורים היתר לזלזל בכבוד צדיקים אחרים ומחשבים את הכל כמעשה המצוה, כאשר באמת הם עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס^ט.

⊗ פניני חסידות ⊗

קח. בא וראה דברים נשגבים שכתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע בקדשו בפירוש 'היכל הברכה' עה"ת (פרשת בהעלותך) "וכל המופתים שעשה האר"י בן שרה, הרבי ישראל 'בעל שם טוב', ריפא חולים גוססים, פיתח סומים שנתעוורו עיניהם, פתח מעיינות, מופתים שלא נשמעו מימות רבי חנינא בן דוסא וחבריו, הכל היה מיוחד ומתפלל לתקן זה הענין למעלה בכנסת ישראל, וממילא נמשך למטה כל טוב וכל מיני תיקון" [שגם בעת ההתעסקות בענינים גשמיים פעל ייחודים עליונים ודברים נעלים ונשגבים, ועי"ז היה יכול להמשיך רפואות וישועות], למדנו מדבריו שעל ידי התיקונים והייחודים מושכים צדיקים רפואות וישועות לבני ישראל, וכמו שביד הצדיק לייחד יחודים ע"י עבודת ה' כמו"כ בידו לתקן עולמות עליונים ע"י התעסקותו בענינים גשמיים, וזאת גילה לנו המגיד שגם בעת התעסקותם בעניני חולין הרי הם מייחדים יחודים גדולים ומתקנים בהם עולמות עליונים, ואף בשיחות חולין שלהם נסתרים דברים העומדים ברומם של עולם.

קט. הרה"ק בעל ה'יטב לב' מסיגט זי"ע נסע פעמיים אל הרה"ק בעל ה'צמח צדיק' מויזניץ זי"ע, פעם אחת היה זה כאשר שבת ה'צמח צדיק' בבידעווליא [ובאו אז הרבה גדולי תורה ויראה לחסות בצל כנפיו, מפי השמועה אמרו (ולא קבלתי כך ממקור נאמן, אך הגם שיתכן ויש בזה משום גזמא, מ"מ נלמד מזה השגה למה שהיה שם באמת), שבאו כמאתיים "קאפיטעס לבנות" לשבות אצלו שם. ואע"פ שהיה אז אברך צעיר לימים נהרו אליו גדולי הדור, ואולי גם מחמת היותו חדב"ג של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע]. בין הבאים הגיע הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, אשר צוה וכתב לחתניו (בנים לא היו לו, ושני חתניו היו הגה"צ רבי חיים פרידלענדער זצ"ל והגה"צ רבי יוסף [המכונה יחזקאל] גאלדבערג זצ"ל) שיצטרפו אליו ויבואו עמו "כי לאו כל יומא איתרחיש להכיר צדיק נפלא כזה" (מובא בספר 'אבו שתיה' עמוד צט). ויצוינו. שרבי חיים

מפי ספרים

וסופרים

כפי שהביא הגה"צ רבי יעקב קטינא דומ"ץ ¹²³⁴⁵⁶⁷ דק"ק חוסט זצוק"ל בספרו 'רחמי האב' רבינו חיים מצאנז זי"ע שאמר פעם אחת בסוכה: אם אשמע מאחד מאנשיי שיאמר (ערך חסידות) "חלילה לומר דוקא רבו הוא

פניני חסידות

פרידלענדער זצ"ל חיבר ספר בשם 'טל חיים וברכה' וקיבל את הסכמתו של הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מוויזניץ זי"ע, ובתוך דבריו כותב לו "...ואז אדמו"ר הק' זצלה"ה (הוא ה'צמח צדיק' אבי אביו), שאשרוהו למאוד לחמיו הגאון הקדוש מו"ה צבי הירש זצלה"ה אבד"ק ליסקא".

ובפעם השניה היתה זאת כאשר שבת ה'צמח צדיק' בוישווא, וכיון שהוא סמוך לסיגעט נסע לשם הייטב לב' ביום ראשון לקבל פניו.

באותה שבת ששבת ה'צמח צדיק' בוישווא בלטה דמותם של שלשה מגדולי עולם שהגיעו לשבות לכבודו בוישווא, ואלו הם: הרה"ק רבי מנחם מנדל מדעעש בעל ה'מעגלי צדק' זי"ע [הגם שמדעעש לוישווא יש כבר דרך ארוכה, מיהו ויזניץ רחוקה הרבה יותר, וכיון שהגיע הרה"ק מוויזניץ לוישווא טרח הרה"ק מדעעש ונסע אליו. הרה"ק מדעעש היה מבחירי תלמידי הגה"ק בעל ה'חתם סופר' זי"ע, והיה מכנים אותו שם בחיבה "דער זאדינער בחור" (-בחור משי), מחמת שלבש בגדי משי כמנהג בנש"ק בהיותו בנו של הרה"ק בעל ה'מראה יחזקאל' זי"ע. אגב, הרה"ק בעל ה'ייטב לב' מסיגעט זי"ע רצה מאד ללמוד בישיבתו של ה'חתם סופר' זי"ע, אך מפני שחשש שלא יתנו לו ללכת בבגדי אדמו"רות כמנהגו לא נסע לישיבתו. ושמעתי מהרה"ח ר' אברהם ברגוביץ, שאחד מגדולי תלמידי ה'ייטב לב' למד בבחרותו אצל הרה"ק רבי מנדל מדעעש, והעיו לשאול פעם את ה'ייטב לב' על מה שהבחין בו שכאשר שואלים אותו דבר אינו משיב תיכף ומיד, אלא אחר שהיה קצרה, ואילו רבו הרה"ק מדעעש היה משיב על אתר מבלי להתמהמה כלל, השיב לו ה'ייטב לב' בפשיטות "הוא הרי למד אצל ה'חתם סופר"..., הרה"צ רבי אברהם לייב שווארץ אבד"ק בערגסאז בעל ה'קול אריה' זי"ע, והגאון הגדול רבי יהודה מוידרען מסיגעט זצ"ל [חיבר ספרים נפלאים, הלא המה 'זכרון שמואל' על הלכות גיטין ו'פרי העץ' על התורה, והוא אשר ערך את ה'תרומת הכרי' והוסיף עליו הערותיו. איש חסיד היה מתלמידי הרה"ק בעל ה'ישמח משה' זי"ע ועוד צדיקים, ובלמוד הנגלה היה מתלמידיו המובהקים של ה'חתם סופר' זי"ע, ועל אף גדלותו בתורה לא שימש מעולם ברבנות. העולם אומרים הטעם לכך, שהרי ידוע מעשה שהיה, שפעם נכנס הלך אחד לישיבת ה'חתם סופר', והיו בין התלמידים שנתנו לו שלום במאור פנים, אחרים לא התייחסו אליו והיו גם כאלו שצחקו ולעגו עליו. לאחר שפנה והלך לו, אמר החת"ס לתלמידיו, שאותו הלך היה אליהו הנביא זל"ט שבא לבקר בישיבה, ומי שנתן לו שלום יזכה להיות מנהיג בישראל על כי אשריו שנתן לו שלום, ואלו שלא נתנו לו שלום יהיו אמנם תלמידי חכמים גדולים אך לא יזכו להנהיג ברבים, ועל אלו שצחקו לו אמר דברים רעים. ואמרו, כי רבי יהודה מוידרען היה מהכח הבינונית שלא נתנו לו שלום, ולכך לא זכה להנהיג על אף שהיה גדול בתורה ומופלג ביראה. וראה כע"ז

וסופרים

מפי ספרים

שדוקא רבו הוא הצדיק - אעקרנו ידועים דברי הרה"ק רבי מנחם מנדל משורשו! והדברים נוראים.

פניני הסידות

בדברינו לפרשת שמות הערה ט על הגר"ז זעקל בונהאדער זצ"ל. ולעיל פרק א הערה קו הבאנו נוסחא על הרה"ק רבי הלל מקאלאמייא זי"ע שהיה מאלו שנתנו לו שלום]. בליל שב"ק בגמר עריכת השלחן הטהור כיבד ה'צמח צדיק' את הרה"ק מדעעש לברך על הכוס, מחמת היותו אדמו"ר ומנהיג חסידים, ובתום סעודת צפרא דשבתא שטח לפניהם את שאלתו וספיקו אם לכבד את ה'קול אריה' או הגר"י מוידרען (כי בסעודה שלישית נהגו בויזניץ שהרבי עצמו בירך על הכוס ולא לכבד אחרים), נענה תיכף הגר"י בבדיחותא ואמר, דמדינא דגמרא חזינן שה'קול אריה' צריך לברך, שהרי אמרו (ברכות לה.) "כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן", ואני הנני בבחינת 'שבע' שהרי עשיר אני ובעל נכסים, ואם על העשיר לברך, כל שכן "כשהוא רעב מברך" - שהרב (הדומה בהיגוי תיבת 'רעב') צריך לברך [שהרי כאמור לא היה הגר"י משמש כרב באיזה קהילה].

כאמור נהגו האדמו"רים לבית ויזניץ לברך בעצמם על הכוס בסעודה שלישית, אך אצל הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע היה פעם יוצא מן הכלל, היה זה כאשר שבת פעם בעיר הבירה לונדון לאחר שהגאון רבי חנוך העניך פאדווא זצ"ל התעטר בכתר הרבנות, ומן הנראה לא השתתף הגאב"ד ב'טיש' בליל שב"ק רק הגיע לסעודה שלישית, ואז חרג הרבי ממנהגו ויצא מגדרו וכיבד את הרב פאדווא לברך על הכוס, באומרו שצריך לכבד רב חדש כדי לחזק מעמדו בעיני בני עדתו כדי שיקבלו דבריו. לאחר זמן קצר נסע הגר"ח פאדווא לבקר בארץ הקודש, ובין השאר עלה למעונו של הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד גאב"ד טשעבין זצ"ל, אליו זכה להיות מקורב מאד, משסיים לדבר עמו בענינים שונים כאשר בתוך דבריו סיפר לו גם על אותו מאורע שנתכבד ע"י הרבי מויזניץ לברך על הכוס - שאלו הגאון מטשעבין האם כבר ביקר את האדמו"ר מויזניץ, משנענה הגר"ח שרצה לבקרו אך כיון שהוא שוהה כעת בעיר צפת הרחוקה על כן לא עלה על דעתו לטרוח כ"כ ולנסוע עד שם, אמר לו הגאון "צריך אתה לבקר את הרבי שנתן לך את ה'בענטשען'..." כאומר שצריך להכיר לו טובה על שביסס עמדתו ברבנות (מובא בספר תולדותיו 'הליכות חנוך' פרק 'על הצדיקים' אות כא).

הערת האדמו"ר מויזניץ מאנסי שליט"א: דאס האב איך אפאר מאל געהערט, ווי דער זיידע איז זיך מתנצל פאר רבי'שע קינדער וואס זענען געווען ביי איהם ביי שלש סעודות, אז ער קען זיי נישט מכבד זיין מיטן בענטשן, וויבאלד די מנהג איז צו בענטשן אליין.

אבער איין מאל האט דער זיידע זכרנו לברכה יא אוועקגעגעבן דאס בענטשן ביי שלוש סעודות. דאס איז געווען פאר דער ריושער רב [הגה"ק רבי מנשה אייכענשטיין] פון מונקאטש וואס ער איז געווען א איידעם אין דזיקוב, ווען ער איז געקומען קיין גרויסווארדיין אויף א שבת, אבער ער איז נישט

מפי ספרים

וסופרים

(לילה ראשון של פסח), על המעשה המובא בהגדה של פסח בהני תנאים שהיו מסובים בבני-ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, "עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית", ובאמת יש להעיר שהתנאים הללו

פניני הסידות

געווען א גאנץ שבת ביים זיידען, און ער איז נאר אנגעקומען צו שלוש סעודות, האט ער איהם מכבד געווען מיט דאס בענטשן.

איך געדענק נאך איין מאל וואס ער האט אוועקגעגעבן דאס בענטשן ביי שלוש סעודות, אבער דעמאלס האט יענער נישט געבענטשט. דאס איז געווען ווען דער ראזלער רב [הגה"ק רבי פנחס חיים טויב] איז געקומען צו איהם אויף שלש סעודות, און דער זיידע זכרוננו לברכה האט איהם אוועקגעגעבן דאס בענטשן, אבער דער ראזלער רב האט געוויסט אז די מנהג איז צו בענטשן אליין, און פון די אנדערע זייט טאר מען דאך נישט אפזאגען, האט ער געזאגט: "איך נעם עס אהן! - יעצט אז דאס בענטשן איז מיינס, בין איך איין מכבד צוריק!".

[תרגום ללשה"ק: כמה פעמים שמעתי איך שאא"ז ה'אהבת ישראל' זי"ע מתנצל לפני אורחים מיוחסים בנש"ק על שאינו יכול לכבדם לברך על הכוס בסעודה שלישית, מפני שכך הוא המנהג בויזניץ לברך בעצמו על הכוס.

זולת פעם אחת כאשר הגיע הגה"צ רבי מנשה אייכנשטיין זצ"ל אב"ד ריישא [ואח"כ העתיק מקום משכנו למונקאטש] לסעודה שלישית בגרוסוורדיין אצל ה'אהבת ישראל, כיבדו אז לברך על הכוס מחמת היותו חתן גיסו הרה"ק בעל ה'עטרת ישועה' מדזיקוב זי"ע, וכיון שבמשך כל השבת לא השתתף בעריכת השלחנות והגיע רק לס"ג על כן יצא מגדרו וכיבדו לברך על הכוס בסעודה זו.

אמנם עוד פעם אחת כיבד את הגה"צ רבי פנחס חיים טויב אב"ד ראזל זצ"ל לברך על הכוס כשהגיע להשתתף ב'טיש' של סעודה שלישית, אך הלה ידע על המנהג של אדמו"רי בית ויזניץ המברכים בעצמם על הכוס בס"ג, והרי לסרב לא היה יכול דקי"ל (שו"ע או"ח סימן רא סעיף ג) "מי שנותנים לו כוס של ברכה ואינו מברך מקצר ימיו", על כן נתחכם ואמר לאהב"י בחכמה "הנני מקבל את הכיבוד, ומאחר שעכשיו היא שייכת לי לכן בידי לכבד בה את מי שאחפוף, וע"כ הנני מכבד את רבינו לברך על הכוס...", ואכן קיבל את הכיבוד חזרה לברך על הכוס כמנהגו. הערת הגר"ש אלתר שליט"א: בפוסקים שם הובא הטעם שאסור לאורח לסרב מלברך על הכוס הוא כדי שיברך את הבעה"ב, וא"כ צ"ת מה מהני שרק לוקח לעצמו הכיבוד ואינו מברך בפועל, ואף למה שכתב שם ב'אשל אברהם' (בוטשאטש) דמהני לכבד אחר משום שליחות, מ"מ אם מכבד לבעה"ב הרי נתבטלה ברכת אורח לבעה"ב, ואולי הוי מטעם שלא יראה כמזלזל במצוות הזימון, שהרי בזמן הזה שכל אחד מברך ברכת המזון לעצמו, יכול האורח לברך את בעה"ב בברכתו גם אם לא

וסופרים

מפי ספרים

לא דרו כלל בבני-ברק אלא היתה דירתם (כגון) רבי אליעזר בלוד, ראה סוכה כז: וחוקה ^{לחבר חסידים} ובדברינו להגש"פ עמוד רכ הרחבנו בע"ה, ועי"ש עוד), רק אחזו דרכם להתוועד ולהתאסף יחד בבני-ברק, והכל בעבור כבוד שמו הנכבד והנורא לספר בצוותא בניסי יציאת מצרים.

פניני הסידות

יברך על הכוס, נמצא שבע"כ טעם שאסור לסרב הוא מחמת הזלזול, וא"כ שפיר יכול לכבד גם את הבעה"ב].

נחזור לתחילת ועיקר דברינו ואספר עובדא דהוי בביקורו של הייטב לב' בוישווא, וממנו נלמד איך לא להתנהג כחסיד שוטה, ולקיים דברי התנא "והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה", וכמו שהביא הרה"ק בעל ה'שפת אמת' מגור זי"ע (פרקי אבות פ"ו מ"א) שבילדותו שמע מרבו הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע לפרש המשנה במ"ח קניני התורה "חסיד ישר" [ובפשטות תרי מילי ניהו, חסיד הוא העושה לפניו משורת הדין, וישר הוא העושה יושר, ונצרך לשניהם כדי לקבל התורה], דהפירוש להיות "חסיד ישר ולא חסיד שוטה"...

כאשר הגיע הייטב לב' ביום ראשון לוישווא לקבל את פני היצמח צדיק, חרה הדבר מאד לאחד מחסידי ויזניץ מדוע לא טרח הרה"ק מסיגעט להגיע כבר לשבת כמו שאר האדמו"רים (זאת ועוד, כי כידוע היו חילוקי דעות בין היצמח צדיק והייטב לב' בעניני השוחטים, ראה בדברינו להגש"פ עמוד רי"ד), וכיון שהיה אותו חסיד עשיר ובעל נכסים, והלא עשיר יענה עזות (כדכתיב במשלי יח, כג), לכן שאל לחבירו בקול גדול כדי שיגיעו דבריו גם לאוזני הרה"ק מסיגעט "מי זה שהולך עם געשמירטע גרעט?" [-בגדים מלוכלכים, כי בגד העליון של האדמו"רים בימים ההם היה בצבע לבן מוזהב, ומרחוק היה נראה קצת כבגד מלוכלך], נענה הייטב לב' בקפידה ואמר "אותו לא יטמנו בבגדיו..." והתכוון לומר שירד מנכסיו, ולכן לא יקבר עם בגדיו שהוא לבוש בהם עכשיו. מיד תפס הלה מה שעשה ורץ אל היצמח צדיק וסיפר לו דברים כהווייתן כדי להמתיק מעליו את מדת הדין, שמע הרבי ושתק אך היה נראה שהמתיק את הגזירה, ואכן החסיד הלז נפטר בהיותו בעיר וויען לצורך עסקיו, וכיון שכן לא נקבר בתכריכים שהכין לו [ובזה נתקיים הקללה], אך מנכסיו לא ירד.

מעשה נורא כותב הגה"צ רבי משה דוד אסטרייכר מטשימפא זצ"ל [איש חסיד וקדוש היה, דבוק בהקב"ה בכל מאורו ונפשו. גם היה גאון מופלג בהיותו בקי ושולט בכל חדרי התורה, ואף הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע העיד עליו שהוא תלמיד חכם. בגאונותו כתב הרבה חידושי תורה כחול הים עד אין מספר, וזכיתי לראות ארגזים כבדים מלאים חידושי תורה שכתב בקדושתו ובריש כל עמוד ועמוד רשם "לשם יחוד קודשא ברוך הוא ושכינתה, לייחד שם י-ה ב-ה, לאוקמי שכינתא מעפרא", כאשר כל עבודתו היתה לשם שמים בלתי לה' לבדן] בהקדמה לספרו 'תפארת אדם' (עמוד ו) מה ששמע מ"מגידי אמת", והוא לנו לימוד נפלא לדעת גודל החיוב להיזהר מלהיכוות בגחלתו של צדיקים. פעם שלחו חסידי העיר

מפי ספרים

וסופרים

על דבריו הק' הוסיף הרה"ק רבי מאיר (עמוד ו'), שמכאן נלמד דרך מוסר, דהנה מדויקוב זי"ע ב'אמרי נועם' (מועדים ח"ג) היצה"ר עמל בכל כוחו לגרום פירוד

פניני חסידות

איהעל להזמין את הרה"ק רבי אלכסנדר אבי הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע לבוא לשבות אצלם לשבת קודש, ולאחר זמן כאשר נענה לבקשת יושבי העיר סיגעט לשבות אצלם ולהשתתף בשמחת 'חנוכת בית המדרש' דהתם, אז הסכים להמשיך בדרכו ולשבות גם באיהעל אחר שהותו בסיגעט.

בליל שב"ק נהרו אלפי תושבי העיר סיגעט להשתתף בעת עריכת שלחנו הטהור אשר לפני ה', ובראשם המרא דאתרא (שהיה גאון גדול, ואף שלא היה נמנה בין עדות החסידים חלק לו כבוד מחמת גדלותו) שנתכבד לישב בראש השלחן לצד הרבי. כשהגישו את המרק נפל לפתע זבוב אל תוך הקערה ולקח רבי סנדר'ל כף והוציא את הזבוב וזרקו (שלא כדין הנפסק בשו"ע סימן שיט ושם בט"ז ס"ק יג), בראות כן המרא דאתרא הזדעק מעומק לבבו איך אפשר לעשות כדבר הזה בפרהסיא, ועל אתר צעק בחרי אף "נו, חילול שבת!", הצטדק רבי סנדר'ל והסביר, שאם נפל הזבוב לתוך הקערה העומדת על השלחן אשר לפני ה', מסתברא שהיתה טמונה שם נשמה הצריכה תיקון, לפיכך הוכרח לעשות כן [והרי זה כבורר אוכל מאוכל], אך תשובתו לא הרגיעה את רב העיר, והוא בשלו שזה חילול שבת דאורייתא ואין ממש בתירוצים מעין אלו לעבור על איסור תורה בפרהסיא, שמע ר' סנדר'ל והשיב לו בניחותא שכאשר יחזור לביתו יוכל להשיב לו בישוב הדעת על טענתו, בכל זאת לא שקט הרב ובחרון אפו פלט מפיו קללה נמרצת ואמר ברגזה "אנחנו מקוים שלא תזכה להגיע לביתכם לחיים ולשלום!", השיב לו רבי סנדר'ל בקפידה "אחד מבניכם עתיד לפרוק עול תורה ומצוות!", ובזאת הסתיימה שיחתם ומיד ברכו ברכת המזון על הכוס, ושוב לא נתוועדו ולא נפגשו יותר. לאחר שבת המשיך רבי סנדר'ל במסעו והגיע לאיהעל, שם חלה ועלה בסערה השמימה ונקבר במקום ההוא (ונתקיימה קללת הרב שלא הספיק רבי סנדר'ל להגיע לביתו ולבאר לו שיטתו, מיהו עיין בדברי הגאון מטשימפא זצ"ל שהאריך בגאונותו ליישב שיטתו גם לפי ההלכה).

לימים נסתלק רב העיר סיגעט ומילא אחריו מקומו הרה"ק בעל הייטב לב' זי"ע, ויהי כי ארכו הימים נפל דבר בסיגעט כשביום אחד קבלו בשורה נוראה שבנו של רב העיר הקודם [שהיה אדם חשוב משכמו ומעלה] איבד את עצמו לדעת רח"ל, ואעפ"כ הודיע מרא דאתרא הייטב לב' שברצונו להשתתף בלויה ולהספיד את הנפטר. אחרי הודעה כזאת באו כל בני העיר לחלק כבוד אחרון לנפטר, והשתתפו קהל גדול בלוית המת, כשהגיע הייטב לב' פתח ואמר: ידעתי שכולם תמהים מדוע הנני מספיד אדם שאיבד את עצמו לדעת, שזה לכאורה כנגד הלכה פסוקה בשו"ע (יו"ד סימן שמה סעיף א) שאין להספידו, אך אספר דברים דהוי בידי:

❁ פניני חסידות ❁

לפני זמן מה בא הנפטר לפני וסיפר לי על דבר הקללה שנתקלל בה אביו על ידי רבי סנדר'ל, ושטח בפני את שאלתו, שהוא יודע בבירור שקללת רבי סנדר'ל לא תשוב ריקם, והנה עד עתה היו לו כמה אחים חיים עלי אדמות, לפיכך כאשר הגיע היצה"ר לפתותו ולהכשילו במחשבות רעות ודעות כוזבות דחה אותו בטענה שינסה להכשיל אחד משאר אחיו, שהרי לא גילה רבי סנדר'ל איזה בן בין הבנים יפרוק עול תורה ומצוות, ואכן כל בני אביו השתמשו בעצה זו לדחות את היצה"ר ולהתגבר עליו בכך, זיל הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה, אך עתה ששאר אחיו נסתלקו כבר מן העולם התחיל הוא לחשוש שלא יוכל להתגבר על היצה"ר כשיבא להכניס בו מחשבות פיגול, והיתה נפשו בשאלתו מה יעשה בעת שהוא מרגיש שאין מנוס לנפשו והוא מבחין שהנה עוד רגע קט יכשל באפיקורסות ובפריקת עול, האם מותר לו לאבד עצמו לדעת באותה שעה כדי שלא לכפור בדרך התורה אם לאו, והוריתי לו היתר, שכאשר יראה שכלו כל הקיצין ואין לו כח להתגבר על יצרו בשום אופן, יכול ואף מצוה איכא של קידוש ה' למסור את נפשו ולאבד עצמו לדעת, "ועתה קיים הנפטר מצוה זו של מסירות נפש להשי"ת". הרי שאף שהיה הלה איש צדיק וחכם שקידש שם שמים ומסר את נפשו כדי שלא יכשל באפיקורסות אעפ"כ חלה עליו הקפידה של רבי סנדר'ל ולא ניצל מהרהורי עבירה.

וגם כשהוא מכוון באמת לשם שמים אינו נפטר מעונש כאשר פוגע בכבוד תלמידי חכמים וצדיקים, ועל זה יעיד הסיפור הבא: החסיד המפורסם רבי מאטיש עקשטיין ז"ל היה בן עלייה מופלג ומגדולי חסידי הרה"ק בעל ה'עטרת ישועה' מדזיקוב זי"ע. רבי מאטיש התגורר בעיר ריישא וכשנולד אחד מבניו (שהיו כולם גם הם בני עליה) איקלע הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע להתם ביום הברית מילה, לכן הלך וכיבדו בסנדקאות. החסיד לא ידע שהרה"ק משינאווא מתנגד לדרכו של רבו (ראה להלן פ"ו הערה כט) לפיכך כאשר הגיעה אליו שמועה זו הלך תיכף וביטל את כיבוד הסנדקאות, בחושבו שאינו יכול לכבד צדיק המזלזל ברבו. לא עברו ימים מועטים ורך הנימול נסתלק ונפטר לבית עולמו, ואמרו שהקפדת הרה"ק משינאווא גרמה לכך, ואכן החסיד הצדיק עליו את הדין, באמרו "ידעתי שביטול הסנדקאות יעלה לי ביוקר, אך היה מחובתי להתנהג כן למחות על כבוד מורי ורבי...". הערת הגר"ש אלתר שליט"א: פעם אחת בהיות הרה"ק משינאווא בבעלזא נכפי הנראה אצל הרה"ק רבי יהושע זי"ע ראה שאין התפילין של ראש של הרה"ק מבעלזא מונחין במכוון במקומם, ובהיותו מקפיד מאוד וסביביו נשערה לקיים ההלכות בדקדוק, נגש ויישרם. אחד החסידים לא ראה את מעשיו בעין יפה, ובדמותו לקנאות קנאת רבו מבעלזא, הראה להרה"ק משינאווא דברי רש"י בפרשת לך לך (בראשית יד, ב) "שָׁנָאב מלך אדמה - שונא אביו שבשמים", כמבקש להקניטו בלשון נופל על לשון רחמנא ליצלן, השיב לו הרה"ק משינאווא בקפידה שלא יוציא שנתו, מיד רץ החסיד אל רבו וסיפר לו דברים כהווייתן, נענה לו הרה"ק מבעלזא להמתיק דינו באמרו "אָה, הוא כיון שלא תוציא שִׁנְתָךְ...". וסיפר לי אחד ששמע מזקן שהכיר את בעל המעשה, שהלה היה תמיד מנמנם בין בלימודו בין בתפילתו ובין בסעודתו, ללמדנו ליזהר בדיבור קמי מלכי מלאכי עליון.

הלבבות בין בני ישראל, ולכן מצוי מאד של צדיק אחד מטילין דופי בצדיקים אחרים בעוונותינו הרבים שהתלמידים והחסידים רח"ל באומרם שרק רבם צדיק אמת הוא",

פניני הסידות

קי. כתב ב"יטב פנים' (פרשת זכור אות י) וזה לשונו: "כולם צדיקים קדושים וטהורים אם שיש דורשים לשבח ויש דורשים לגנאי, הרי מצינו כיוצא בזה גבי נח שנאמר (בראשית ו, ט) "צדיק תמים היה בדורותיו" ופרש"י "יש דורשים לשבח ויש דורשים לגנאי", ומה בעי בזה, אלא להורות אף אם שיש דורשים לגנאי עם כל זה העידה התורה שהוא צדיק ככתוב בספה"ק", וממשיך שם בסוף דבריו בשם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע בשם רבו ודודו הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע שאמר פעם בשלש סעודות "יש כת שנוסעים אצל רבי שלהם ואומרים 'אין רבי בעולם אלא רבי שלהם זה' רחמנא ליצלן מהאי דעתא, אלא האיך לומר, כל צדיק וצדיק וכל רבי הוא טוב לתלמידיו אלא רבי שלנו הוא יותר טוב לעינינו".

שמעתי מעסקן אחד שהיה נוכח באחת האסיפות שישבו ועדת עסקנים עם הרה"ק בעל ה'אמרי חיים' מויזניץ זי"ע, ובאמצע דיבר אחד מהם על חסידות שלא הלכה בשיטה אחת עם רבם ה'אמרי חיים' באיזה דבר מסוים, תיכף כששמע הרבי את דבריו התרומם ויצא מן החדר, בלא אומר ודברים. זכורני שפעם נכנס אחד אל הקודש והתחיל לדבר עם הרבי בטעם ושורש הפלוגתא שהיה בין הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע לתלמידו הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע, השיב לו הרבי על אתר בתמימות "איני יודע מכלום..."

ואידי דאיירינן בהאי ענינא יש להסמין דברי ה'אגרא דכלה' (פרשת יתרו) שמפרש דברי המדרש (שמו"ר פרשה כז, א) עה"פ (שמות יח, א) "וישמע יתרו - עשו שמע ביציאתן של ישראל ונלחם עמהם, שנאמר (שמות יז, ח) 'ויבא עמלק', יתרו שמע בשבחן של ישראל ובא ונדבק עמהם" עכ"ל, ומבאר שחז"ל באו כאן לתרץ קושיא גדולה, דהנה יש להבין למה נאמר "וישמע יתרו" הלא פשיטא ששמע, כי אם יצא למדבר בודאי שמע את אשר עשה ה' למשה ולישראל עמו, ועוד הלא כל העולם כולו שמעו גבורות ה' ככתוב (שם טו, יד) "שמעו עמים ירגזון", וגם על פי השכל מסתברא שפלאות כאלה נשמעו מסוף העולם ועד סופו, וא"כ לא הוה ליה למימר רק "ויקח יתרו וגו' ויבא אל המדבר", ועל כך אמרו ליישב דהרשע ושונא לישראל לא יטה אוזן לשמוע דברי שבח על ישראל מגודל הנטירה והאיבה שבלבו, "וכן הוא תמיד מי ששונא לתלמידי חכמים וליראי ה' בכל דור, אם שומע מספרים בשבחם לא יתפעל ולא יכנס הדבר באזניו כאלו אינו שומע, רק אם יוכל למצוא איזה גנות לזה מטה אוזן ושומע אפילו בעת שינתו, כי לא יחפוץ כסיל בתבונה" (משלי יח, ב), והוא דבר אמיתי בעצמו ואינו צריך למופת" (וע"ע ביאור החיים' הק' שם במקומו). ולכן אף ששמע עמלק את הניסים והנפלאות שעשה הקב"ה לישראל עמו לא נתפעל מהם כלל. וכל שכן שלא עלה בדעתו לבוא ולחסות בצל כנפי השכינה

וסופרים

מפי ספרים

שכל אחד ואחד היה מחזיק את כולם להיותם
כרבותיו בלי שום פירוד לבבות ח"ו.

וכדי לאלפנו בינה סיפר לנו בעל ההגדה אשר
לא כן היה אז בשעת אסיפת הצדיקים האלה,
רק באו תלמידיהם ואמרו "רבותינו" היינו

פניני הסידות

ולהתדבק בישראל, מפני שלא חפצו לשמוע את דברי השבח וע"כ חפשו בגנותן של ישראל, וכששמעו
שאמרו (שמות יז, ז) "היש ה' בקרבנו אם אין" מיד סמך ליה "ויבא עמלק", וכנגד זה קאמר לאידך גיסא
"וישמע יתרו" שהוא שמע רק את השבח איך עשה השי"ת ניסים למשה ולישראל עמו. והיינו כוונת
דברי המדרש "עשו שמע ביציאתן של ישראל ונלחם עמהם" שהוא רק שמע שיצאו ישראל ממצרים
ולא רצה להקשיב ולברר איך יצאו ביד חזקה ובזרוע נטויה, לפיכך כששמע גנותן שאמרו "היש ה'
בקרבנו אם אין" הסיק שבודאי מצאו איזה תחבולה לברוח מידי המצרים ולא ה' עשה כל זאת, ואילו
יתרו שמע "את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו" דייקא, ולפיכך הלך להסתפח בקהל ה'.
רבו הראשון של הגה"צ המפורסם רבי שלום מרדכי שבדרון זי"ע בעל שו"ת מהרש"ם היה הרה"ק
רבי שלום מבעלזא זי"ע, ופעמים מספר מזכיר בספריו מאמרים בשמו. לאחר פטירתו לא המשיך לנסוע
לבנו ממלא מקומו הרה"ק רבי יהושע זי"ע, אלא הלך להסתופף בצל הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין
זי"ע, ומשום מעשה פלא שהיה, והוא נדפס בהקדמה לספרו 'דרכי שלום' (אות ט): בחיי רבו הרה"ק
מבעלזא היה סמוך על שלחן חותנו בעיר בילקאמין ופעם איקלע לשם הרה"ק מסטרעטין, וכיון שחמיו
היה נמנה בין חסידיו הוצרך מהרש"ם להצטרף עם חותנו להתפלל אצלו ולא ללכת להתפלל כדרכו
ב'קלויז' של חסידי בעלזא, והנה דרכי עבודתו של הרה"ק מסטרעטין לא היו כמו בבעלזא שהתפללו
בהתאפקות ובמתינות, אלא היה דרכו בקודש להתפלל בקולי קולות ובצעקות (ראה בדברינו להגש"פ עמוד
תנ"ז בהערה), לכן זממו כמה פרחי חסידים ללעוג ולצחוק מסדר התפלה שלו, וגמרו אומר שהם ישכימו
להתפלל תפילת שחרית בצפרא דשבתא ואחר התפלה יעשו 'קידושא רבה' כמשמעו (ולא כמדרשו, שהוא
בלשון סגי-נהור) וימלאו גרונם בשתיית יי"ש, ואזי כשיהיו בגילופין ילכו לבית המדרש שמתפלל בו
הרה"ק מסטרעטין וילעגו לו, ויהי עורם עומדים בחצר ביהמ"ד והנה אך התחיל הרה"ק מסטרעטין את
פיו בתפלה ופתח לומר בקול חוצב להבות "ברוך שאמר" סר יינם מעליהם וסמרו שערות ראשם מרוב
פחד ובהלה, עד שמגודל ההתעוררות שכחו אם כבר התפללו ונעשו כבריה חדשה ממש ושוב התחילו
להתפלל כבראשונה. המהרש"ם שהיה נוכח שם התפעל כ"כ מתפלה זו עד שבפטירת רבו מהר"ש
מבעלזא הלך להסתופף בצל קדשו והסתפח לשורות חסידי סטרעטין.

לאחר הסתלקותו הלך והתחבר אל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, וגם זה משום מעשה
שהיה כפי המובא בהקדמה לספרו 'תכלת מרדכי' (במאמר בנו 'בן יכבד אב'), וזכיתי לשמוע עובדא זו
גם מכ"ק אדמו"ר מויזניץ זצ"ל הי"שועות משה' שסיפר עובדא זו בהתפעלות יתירה, וגופא דעובדא

❁ פניני הסידות ❁

הכי הוזה: אחר פטירת רבו הרה"ק מסטערטין הלך לחפש לעצמו רבי ומורה דרך שיהיה עבורו למנחם משיב נפש, אולם לאחר זמן קצר חלה מאד וגופו נחלש מיום ליום כאשר הרופאים העומדים על גבו אינם מצליחים להבין את מקור המחלה, וכן לא הצליחו למצוא לה מזון ורפואה. אח היה לו למהרש"ם מחסידי הרה"ק מזידיטשוב, שמדעת עצמו נכנס אל רבו וביקש ברכה לרפואה שלימה עבור אחיו, וזכה שבירכו הרבי בחמימות יתירה, שיהיה שלם בגופו שלם בממונו ושלם בתורתו. לא עברו ימים מועטים, והמהרש"ם שכב על משכבו בחליו והנה רואה בחלומו איך שהוא נמצא בעולם שכולו טוב, והנה הוא נלקח לבית דין של מעלה כדי להיות נידון על מעשיו, מיד התכנסו מלאכי רחמים והביאו עמהם שקים וחבילות גדולות של לימוד התורה והניחם על המשקל, אך היו גם מקטרגים שלא נתנו להכריע הכף להכריע לטובה ואכן ידם היתה על העליונה והצליחו המשיטנים שהדיינים הוציאו פסק דין שמהרש"ם חייב מיתה. עודם מדברים ולפתע ניגש אליהם יהודי בעל צורה שעמד כל הזמן מן הצד ושאל את הדיינים מדוע חייבו את האיש הלזה במיתה, הלא הוא יושב ועוסק בתורה ימים ולילות, נענה גדול המקטרגים ואמר "וכי זו תורה היא? הלא בהפחה אחת ברוח פי הנני מבטל את כל לימוד התורה הלזה" [כאומר שלא נלמד לשם שמים כראוי בלתי לה' לבדו, ובודאי היה זה לפי דרגתו שהקב"ה מדקדק עם צדיקיו כחוט השערה. כשסיפר האדמו"ר מויזניץ זצ"ל עובדא זו הפליא מאד איך שהמקטרג היה יכול להשטין על לימוד התורה של מהרש"ם שבודאי למד בקדושה וטהרה, ואעפ"כ מצא המקטרג בהם דופי, כי מי יוכל לעמוד לפניו בדין], אך השואל התעקש וצעק בקול גדול "וכי בזמנינו שכשל כח הסבל אפשר לבדוק ולבחון את התורה הנלמדת לעומקה? לא! אינני מסכים לכך!", ואכן מפני טענתו בטלו את הפסק ויצא מהרש"ם זכאי בדין. מיד בירר מהרש"ם מי האיש שהמליץ עליו זכות והראו לו דמות דיוקנו של הרה"ק מזידיטשוב, ובלבו שמר את הדבר, ויקץ והנה חלום. מאז הוטב מצבו בדרך נס ופלא עד שאחר זמן קצר כבר קם ממטתו והתהלך על רגליו כאחד האדם. לאחר שנתרפא ביקש ממנו אחיו שהיות והזכירו בעת חליו אצל רבו הרה"ק מזידיטשוב, והוא בירכו בחמימות ע"כ מן הראוי שיבוא אליו להודות לו ולהכיר לו טובה על ברכתו. הסכים מהרש"ם לבקשת אחיו ונסע לזידיטשוב, והיך אך עבר את מפתן הדלת וחזה את פני הקודש נפל תיכף מתעלף ארצה, אחר שהתעורר גילה וסיפר לסובביו שהוא האיש שחזה בחלומו שהכריע את דינו לזכות בב"ד של מעלה. באותו מעמד דיבר ביחידות עם הרה"ק מזידיטשוב למשך זמן מה, אשר בין השאר עודדו להמשיך בלימודו ובעניני הלכה, וצוה עליו שיזהר תמיד שלא להחמיר כי אם במקום הצורך. ומני אז התבטל אליו כתלמיד לפני רבו, הגם שהיה גדול ממנו בשנים.

יצויין, שבארץ ישראל בעיה"ק ירושלים בשכונת 'מאה שערים' התגוררה לפני שנים לא רבות [ואני עוד זכיתי לשמוע מפיה עדות זו] נכדתו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, בת בנו הרה"ק רבי מנחם מנדל מזידיטשוב זי"ע [הוא המשיך את ההנהגה בזידיטשוב אחר פטירת אביו מהרי"א,

יג רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום פרוץ הוא, שנאמר (יואל ב, יג) כי תנון ורחום הוא

וסופרים

מפי ספרים

רבי שמעון אומר הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה (פ"ב מ"ג) ג' דברים בתפלה בפשטות כוונתו של התנא האלקי רבי שמעון הוא כדברי רבינו עובדיה מברטנורא, שיזהר האדם לקרוא קריאת שמע ולהתפלל בעונתה ולא לאחר זמנה, וכלשונו "הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה - לקרותה בעונתה,

פניני הסידות

והגם שהיה גדול מופלג בתורה לא נמשכו כל חסידי אביו אחריו, רק הלכו להסתופף אצל אחיו זי"ע. על גדלותו בתורה מקובל, שכאשר הזכיר מהרי"א בדברותיו דא"ח איזה מאמר חז"ל מן המדרש או הזוהר הק', היה מרמז לבנו רבי מנדלע שיגיד מה כתוב שם, והוא היה פותח את פיו בחכמה להגיד מילה במילה את כל לשון חז"ל בלי גמגום, וסיפרה שהיא עדיין זוכרת גופא דעובדא בעת שהגיע מהרש"ם בפעם הראשונה אל זקינה זי"ע והתעלף שם בקודש פנימה (וראה עוד בהקדמת 'תכלת מרדכי' שכתב נכד המחבר אות יא).

על גודל התבטלותו לרבו זה, יעיד מה שסיפר מהרש"ם עצמו לאחד מנכדי הרה"ק מזידיטשוב זי"ע: "אצל זקינך הלכנו על קצות אצבעות רגלנו מרוב פחד!".

היה נוסע גם אל הרה"ק רבי דוד משה האדמוה"ז מטשורטקוב זי"ע, וגם זה משום מעשה שהיה: מעודו שנא מהרש"ם את הרבנות ולכן התעסק במכירת פשתן לפרנסתו, אמנם שנים מספר לאחר נישואיו התמוטט מטה לחמו ובלית ברירה הוצרך לקבל על עצמו את עול הרבנות, ולכן כאשר הציעו לו את הרבנות בקהילת פוטיק הסכים לקבלה, אך היו מחסידי טשורטקוב שרצו למנות רב אחר מאנשי שלומם, וכיון שרוב בעלי דעה בעיר היו מחסידי טשורטקוב לכן לא הצליח לקבל משרה זו. נסע מהרש"ם לטשורטקוב ושטח בפני האדמוה"ז את צערו שחסידיו מפריעים לו מלקבל את הרבנות בפוטיק, קרא הרבי לראשי הקהילה ושאל אותם מדוע הם מצרים צעדיו "וכי הרע לכם פעם שתתנגדו לרבנות שלו", השיבו החסידים, שאין להם שום טינה כלפיו רק ברצונם שאחד מאנשי שלומם יקבל את המשרה, כי מדוע יעטרו חסיד אחר לרב העיר, אמר להם הרה"ק מטשורטקוב "אל תעכבו בעדו מלקבל את הרבנות, ראוי הוא לאותה איצטלא, ומפחד אני ממנו..." (ראה עובדא זו בדיוק רב בכל פרטיה בהקדמה לספר 'דרכי שלום' אות ז-ח). כשסיפר הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זי"ע עובדא זו, היה מפליא את דברי הרה"ק מטשורטקוב במה שאמר שהוא מפחד ממנו, הלא היה רבו של כל בני הגולה ואעפ"כ התבטא עליו כו.